

ЧОМУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ ЗНИЩУЮТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Колб Олександр Григорович

*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України
професор кафедри кримінального права та процесу,
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна*

Дучимінська Леся Миронівна

*начальник управління контрольно-перевірочної роботи
Головного управління Пенсійного фонду України у Волинській області*

Як показують результати вивчення діяльності зарубіжних держав в умовах воєнного стану (Великобританія, Франція, США, ін.), а також у післявоєнний період (Південна Корея, Тайвань, Китай, ін.), основу відновлення сталого розвитку зазначених країн склали досягнення у галузі науки, яка у вказаних надзвичайних ситуаціях їх функціонування проявляла високий рівень активності та відповідальності за забезпечення національної безпеки і добробуту населення, у тому числі й шляхом розробки конкурентоздатних товарів, предметів і послуг [1].

Натомість Україна, перебуваючи в аналогічній ситуації, з кінця 2021 року і до сьогодні йде дещо іншим шляхом, який не тільки знижує рівень ефективності наукових досліджень, але й негативно впливає на детермінаційний комплекс причин і умов, що сприяють посяганням на державний суверенітет, територіальну цілісність та недоторканість, а також на національну безпеку в цілому, щорічно руйнуючи у виді змін і доповнень до чинного законодавства у сфері освіти і науки [2]. Більш того, такий суспільно шкідливий (а, подекуди, небезпечний) підхід, суб'єктами реалізації якого є нікчемна кількість чиновників Міністерства освіти і науки (МОН) України, грубо порушує норми Конституції України (ст.ст. 19, 22, 53, 92, ін.), відповідно до яких держава забезпечує доступність і гарантує громадянам право на освіту, включаючи й на отримання наукових ступенів у тих чи інших галузях суспільної діяльності.

Сутність даної проблеми полягає у наступному:

1. Якщо виходити з етимологічного значення слів «освіта» і «наука» [3, с. 404], то слід визнати, що це є різні види суспільної діяльності.

Проте, МОН України переконане, що це є тотожні поняття, а тому замість того, щоб удосконалювати правовий механізм заняття науковою діяльністю, це відомство ввело алогічне та безглузде поняття про так званий «вищий рівень вищої освіти» (або так званої передвищої освіти) та буде на цій підставі нову національну парадигму. При цьому як у навчальному навантаженні науково-педагогічних працівників [4], та і в освітніх програмах здобувачів наукових ступенів питома вага питань, що стосуються наукової діяльності, є нікчемною.

З огляду на це, варто констатувати, що в умовах воєнного стану наукова діяльність має бути пріоритетною у всіх галузях суспільних відносин та ґрунтуватися на нових законодавчих засадах, які є автономними від освітньої компоненти (це ніяк не може бути найвищим рівнем вищої (передвищої) освіти, оскільки це є правовим абсурдом).

2. На сьогодні для того, щоб здобути науковий ступінь доктора філософії потрібно в обов'язковому порядку навчатись у денній аспірантурі, що, знову ж таки, є порушенням ст. 53 Конституції України, яка гарантує рівні умови для реалізації зазначеного права, у тому числі шляхом навчання у заочній формі. При цьому слід звернути увагу й ще на такий факт: навчальна програма аспіранта побудована таким самим чином як і бакалавра та магістра, тобто передбачає перелік обов'язкових дисциплін, які має освоїти аспірант та здати відповідні іспити. Тоді виникає логічне питання : «Коли ж, власне, займатись науковою діяльністю за обраною тематикою дослідження, тим більше, що на останньому році навчання в аспірантурі здобувач має закінчити свою дисертацію?».

Отже, і в даному випадку МОН України перейняло чужий досвід з питань підготовки науково-педагогічних працівників, який не тільки не кореспондується з чинним законодавством нашої держави, але й є додатковим потенційним джерелом посягань на національні інтереси в умовах воєнного стану.

Додатковим аргументом з цього приводу можна назвати сучасні національні розробки у сфері it-технологій, особливо у частині побудови так званої «стіни дронів», автори яких до сьогодні не можуть бути віднесені до наукових працівників, доки не закінчать аспірантуру (і, це при тому, що їх продукт розхоплюється та, одночасно, розкрадається у всьому світі, тобто визнаний як науковий витвір вищого ґатунку) [5].

3. У порушення ст. 24 Конституції України, у якій закріплено принцип рівності перед законом, МОН України забороняє захист дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, при цьому захист дисертацій, що стосуються отримання ступеня доктора у відповідній галузі (наприклад, доктора юридичних наук), дозволено.

А, це, у свою чергу, залишає за «бортом» наукового пошуку значну кількість здобувачів, особливо тих, які сьогодні перебувають на службі у Збройних силах та інших військових формуваннях, що не в змозі об'єктивно навчатись на денній формі аспірантури.

4. Дивною та суперечливою є позиція МОН України, відповідно до якої ті здобувачі наукових ступенів доктора наук, що не навчались в докторантурі, не можуть мати наукових консультантів, а ті, які їх мали, не мають права вказувати їх в авторефератах своїх робіт.

Знову ж таки, з цього приводу виникає цілком логічне питання: «Чому Президент України та інші вищі посадові особи держави, а також народні депутати, керівники державних підприємств, організацій та установ тощо мають право на призначення собі відповідних радників (помічників, консультантів, референтів, т. ін.), а науково-педагогічні працівники (доценти, професори, кандидати та доктори наук) не в праві офіційно надавати консультації для здобувачів, а якщо таку роботу вони виконують, то це не зараховується до їх індивідуальних результатів діяльності?».

Як показує практика, відповідь є очевидною: це ще один приклад руйнівних реформ у сфері освіти і науки, які пояснюються вимогами євроінтеграції та інших міжнародних інституцій, хоча останні таких завдань для України не ставлять.

З огляду на зазначене, таку позицію МОН України не можна назвати державницькою, оскільки вона не тільки суперечить законам формальної логіки, але й не відповідає вимогам воєнного часу та тим завданням, що пов'язані з ліквідацією потенційних і реальних загроз, які посягають на національну безпеку нашої держави.

Таким чином, перегляд та удосконалення правових механізмів, що стосуються сучасних реформ у сфері освіти і науки України, є об'єктивно обумовленою необхідністю сьогодення та потребою Української нації у захисті свого державного суверенітету та національних інтересів у цілому.

У цьому контексті важливою є роль Президента України, як гаранта Конституції України та прав, законних інтересів і свобод людини і громадянина, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України у запобіганні протиправній діяльності окремих міністерств, відомств і установ, а також забезпеченні сталого розвитку нашої держави у воєнний та поствоєнний період її функціонування.

Література:

1. Нечипоренко М. Відродження після війни. Світовий досвід економічного успіху для України. *The Page.ua*. 2022. URL:

hepage.ua/ua/news/yaki-varianti-vidnovlennya-ukrayini-ye-u-povoyennij-chas.

2. Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів: постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.21 № 1197 (зі змінами). *Офіційний портал Верховної Ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1197-2021-%D0%BF#Text>.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. О. Єрошенко. Донецьк: ТОВ «Глорія Трейд», 2012. 864 с.

4. Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків видів навчальної, методичної, інноваційної, наукової, організаційної роботи та іншої педагогічної діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки від 18.06.2021 № 686. *Офіційний портал Верховної Ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1092-21#Text>.

5. США впровадили на Близькому Сході українську антидронову технологію – Reuters. *Укрінформ.* 2026. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/4115331-ssa-vprovadili-na-blizkomu-shodi-ukrainsku-antidronovu-tehnologiu-reuters.html>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-606-8-17>

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ПОДОЛАННЯ ОБМЕЖЕНЬ ВИХОДУ КОМПАНІЙ НА МІЖНАРОДНІ РИНКИ КАПІТАЛУ: КЕЙС СУДНОПЛАВНОЇ ГАЛУЗІ

Копилова Ольга Володимирівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки і фінансів,
Одеський національний морський університет
м. Одеса, Україна*

Сорочан В'ячеслав Ігорович

*аспірант кафедри економіки і фінансів,
Одеський національний морський університет
м. Одеса, Україна*

Міжнародні ринки капіталу є джерелом фінансування для багатьох капіталомістких галузей економіки, які потребують значних інвестицій в основні засоби: автомобілебудування, енергетика, гірничодобувна промисловість, важка промисловість, інфраструктура та транспорт. Не